

Нови предизвикателства пред българските гори през 2025 г. и предстоящи лесозащитни мероприятия за 2026 г.

Д-р инж. Петя МАТЕВА – главен експерт в отдел „Стопанисване на горските територии“ в ИАГ

Националната комисия по лесозащита обсъди фитосанитарното състояние и планираните мерки за защита на горите в България през 2026 година. Заседанието се състоя на 11 март тази година с участието на представители на Изпълнителната агенция по горите и лесозащитните станции, Министерството на земеделието и храните, Министерството на околната среда и водите, Българската агенция по безопасност на храните, учени от Института за гората – БАН, и Лесотехническият университет, както и представители на държавните предприятия, които стопанисват около 75 % от горите в страната.

Бяха дискутирани различни аспекти от верижната свързаност на климатичните изменения, появата на патогени и насекомните нападения, загиването на горска растителност, увеличаването на количеството мъртва дървесина и повишаващата се пожароопасност в горите. Уврежданията от биотични и абиотични фактори са в пряка зависимост от навременното и правилно стопанисване на устойчиви гори. Предизвикателства за здравето на горите са своевременната сигнализация на повредите и липсата на разрешени доказано ефективни продукти за растителна защита за горски видове, които с минимални количества да дадат достатъчно добър ефект след въздушно пръскане срещу листогризещи насекоми.

Утвърдената лесопатологична прогноза е поместена в интернет сайта на Изпълнителната агенция по горите на адрес: <https://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/6/index>.

Изпълнение на лесозащитните мероприятия през 2025 година

Резултатите от мониторинга на фитосанитарното състояние на горите през 2025 г. са отразени чрез подадените 12 779 сигнални листа и 14 945 лесопатологични обследвания. За извършените лесозащитни дейности в горски територии през изминалата година са подадени общо 6509 отчета в модул „Лесопатологично обследване“.

Общото изпълнение на мероприятията през 2025 г. надвишава предвидените дейности в лесопатологичната прогноза за същата година (таблица 1). Една от причините е извършената повече от два пъти **наземна химична борба**.

През последните две години значителни площи топоволи култури на възраст от 1 до 14 години бяха нападнати от тополовата петниста златка (*Trachypteris picta*). Засегнати са насаждения на типични топоволи месторастения по поречието на р. Дунав, в които повече от три години не е наблюдавано заливане от високи речни води. ЛЗС – Варна, и ЛЗС – София, са разработили схема с лесозащитни механични и химични мероприятия, която включва внасяне на почвен инсектицид, намазване на топоволите фиданки с „гъсеничар-

ско лепило“ и двукратно третиране с продукти за растителна защита, съчетано и с механичната борба (подрязване на „пънче“ на топоволите фиданки). Вредителят остава проблем в горите, в които частично или изобщо не са приложени тези дейности.

Проведената в две поредни години наземна химична борба в ДГС – Нова Загора, срещу лъже-

гъсениците на ръждивата борова листна оса (*Neodiprion sertifer*) доведе до липса на обезлистване през 2025 година. В стационарните обекти не са открити какавидни пашкули и не се наблюдава яйцеснасяне.

Втора причина е превишението в **санитарните и принудителните сечи** поради увреждания от суша, съхнене в дъбови и букови

Таблица 1

Лесозащитни мероприятия – прогноза и изпълнение за 2025 и прогноза за 2026 г.

МЕРОПРИЯТИЕ	По утвърдена годишна прогноза за 2025 г., дка	Отчет 2025 г., дка	Изпълнение, %	Прогноза за 2026 г., дка
Въздушно пръскане, в т.ч.:	10 218	7550	74	2300
срещу борова процессионка	8720	7550	87	2300
срещу ръждива борова листна оса	1498	0	отменена	0
Биологична борба	0	0	–	0
Наземна химична борба, в т.ч.:	4710	9958	211	7308
в горски разсадници	1524	1390	91	834
в култури	3186	8568	269	6474
Механична борба	3614	3266	90	2587
Интегрирана борба	0	0	–	0
Санитарни сечи	177 222	215 659	122	137 430
ОБЩО:	195 764	236 433	121	149 625

насаждения, както и след нападение по стъблата на тополите.

В дискусиата беше посочено, че няма широколистен дървесен вид, за който да не е установено съхнене през 2025 година. През миналата година отчетените в модул „Лесопатологично обследване“ санитарни и принудителни сечи са в размер на 215 659 дка, от които 80 % са в иглолистни гори, а 20 % – в широколистни гори. Изменението спрямо предходната 2024 г. показва увеличаване на сечите в широколистните гори с 2 %. Разпределението според увреждащите причини показва, че за разлика от 2024 г., през 2025 г. най-голям е делът на сечите след *развитие на болести*, като от 45 % те нарастват на 60 %. Следват сечите след *абиотични повреди*, които намаляват от 48 на 26 %. Делът на сечите след увреждане от *стъблени насекоми* се увеличава от 4 на 10 %, а след *горски пожари* съответно от 3 се покачват на 4 %.

През изминалата година прогнозираното **въздушно пръскане** е изпълнено на 74 %. Това се дължи на отмяната на планираното от ЛЗС – София, лесозащитно мероприятие срещу *ръждива борова листна оса* и *борова процесия* поради установените на контролната теренна проверка снижена плътност и очаквано слабо обезлистване.

Въздушно пръскане срещу *борова процесия* в района на дейност на ЛЗС – Пловдив, е извършено в периода 28.08 – 05.09.2025 година. Третирани са територии в Държавните горски стопанства в Кирково, Ардино, Асеновград, Клисурска, Карлово, „Акад. Николай Хайтов“ – с. Хвойна, ДЛС „Кормисош“ и в община Чепеларе. Използван е „Рапакс“ – продукт за растителна защита на базата на *Bacillus thuringiensis var. kurstaki*. На проведените теренни проверки в периода 9 – 19.09.2025 г. е отчетен най-нисък ефект от мероприятията в ДГС – Асеновград (72 %), следвано от ДЛС „Кормисош“ (76 %) и ДГС – Клисурска (77 %). В останалите стопанства смъртността на гъсениците варира между 82 и 88 %. Най-добри резултати са отчетени само при гъсениците от първа възраст. По-слаб е ефектът във втора възраст и особено нисък при трета

възраст. Контролът на вредителя е труден поради наличието на диapaузиращи какавиди в почвата и на две форми на вида на едно и също място. От друга страна, липсват продукти за растителна защита, които с еднократно третиране да оказват продължителен ефект върху яйца и ларви на вредителя.

Обследване и лесопатологичен мониторинг през 2025 г. и одобрена лесопатологична прогноза за 2026 г.

Сигнализираните площи с наличие на биотични и абиотични увреждащи фактори през 2025 г. са в размер на 862 424 дка, което представлява около 2.2 % от залесената територия на България. След обследвания, лабораторни анализи и контролни проверки върху повече от една трета от тези площи е изготвена лесопатологичната прогноза за 2026 година. Тя обхваща 266 173 дка гори със степен на увреждане над 10 %. Предвидени са лесозащитни мероприятия върху 149 625 дка, което е 17 % от сигнализираните площи през 2025 година.

При изготвянето на прогнозиите си лесозащитните станции са взели предвид и резултатите от заложените 345 лепливи пояса за обследване на педомерки в стадий „пеперуда“, 366 фотоеклектора за проследяване на излюпването на листозавивачки, както и от заложените 429 броя феромонови уловки за проследяване на летежа на гъботворка, борова процесия и корояди. Проверени са общо 315 стационарни обекта за проследяване на развитието на корояди, ръждива борова листна оса, борова и дъбова процесия, гъботворка, пръстенотворка, златозадка, ясен хоботник, педомерки и листозавивачки, съхнене в широколистни и иглолистни гори. През годината са анализирани общо 1953 проби за установяване на патоген или насекомен вид.

Продължителните засушавания и високите температури отново въздействаха негативно върху фитосанитарното състояние на културите от бял и черен бор и насажденията от топола, дъб, бук и липа в различни райони на страната.

През 2025 г. отново бяха установени силно нападнати широколистни гори от **буков скокльо** и **дъбова**

листна бълха. Резултатите от мониторинга и лабораторните анализи показват, че не се очаква масова поява на **педомерки**, **листозавивачки**, **златозадка**, **гъботворка** и **пръстенотворка**. Възможна е появата им на отделни места и върху малки площи. По данни на лесозащитните станции ентомопатогенната гъба *Entomophaga taimaiga* е ефективен фактор за снижаване на числеността на гъботворката в по-голямата част от страната ни.

През изминалата година включените в прогнозата обследвани иглолистни гори с нападение от **борова процесия** са три пъти по-малко спрямо 2024 година. Въпреки това от лесозащитните станции се посочва, че насекомият вид продължава да разширява ареала си с 10 км/годишно на изток и югоизток, а в отделни райони на страната се среща и до 1500 м надморска височина. Новоустановените площи подлежат на обследване и провеждане на подходящи лесозащитни мероприятия съгласно биологията на вредителя.

Въпреки че **ръждивата борова листна оса** се очаква да излезе от диapaуза през 2026 г., лабораторните анализи показват висок процент на опаразитени, болни и мумифицирани какавиди, който преобладаващо е над 95 %. Не се прогнозира силно обезлистване през 2026 г. с изключение на изолирани, малки по площ иглолистни гори, като част от тях попадат в санитарно-охранителни зони и под далекопроводи.

И през изминалата година в иглолистните гори се установиха нови **короядни петна** от върхов и шестзъб корояд, но доста по-малко след понижаването на числеността им през 2018 година. Отчетено е увеличаване на площите, увредени от типограф в смърчовите гори, като през 2025 г. са регистрирани три пъти повече засегнати територии спрямо 2024 година. На заседанието на Националната комисия по лесозащита бе посочена добра практика за контролиране на числеността на короядите в района на Доспат. При добра организация обелването на кората на повалените дървета, макар и трудоемко, има много добър ефект. Очаква се през 2026 г. да се

увеличат сигналите за наличие на стъблени вредители след преминали горски пожари.

Съхненето в иглолистните гори намалява от 130 000 на 73 000 дка, а при широколистните гори площта е два пъти повече спрямо сигнализираната през 2024 г. (от 19 900 на 54 000 дка). Анализите на лесозащитните станции посочват наличието на следните **фитопатогенни гъби** по иглиците на боровите: *Sphaeropsis sapinea*, *Lecanosticta acicola*, *Mycosphaerella pini*, *Septorioidea strobili*, *Cyclaneusma* spp., *Lophodermium* spp., а по клонките – *Gremmeniella abietina*, *Nectria* spp. По дугласката ела е установен рак, причинен от *Phomopsis pseudotsugae*. Част от диагностицираните патогени в широколистните гори са *Ceratocystis roboris*, *Ophiostoma* spp., *Biscogniauxia mediterranea* и *Peniophora quercina*. По бряста е установен трахеомикозният патоген *Ophiostoma ulmi*, а по питомния кестен – *Cryphonectria parasitica*. В някои млади тополови култури е установено заразяване с *Cytospora* spp., *Dothichiza populea* и *Phomopsis* spp. Наблюдават се и познатите дървесино-

разрушаващи гъби като *Fomes annosus*, *Armillaria mellea* и някои сапрофитни видове.

На заседанието беше дискутирано и съхненето в полезащитните горски пояси в Североизточна България. Около 1/3 са в лошо състояние и е необходимо да бъдат презалесени, като се има предвид разработената и утвърдена Регионална програма за полезащитни горски пояси на територията на СИДП – Шумен, за периода 2025 – 2034 година.

Отново отгледните мероприятия бяха посочени като значим фактор за уязвимостта на горите към абиотични фактори. Включените в прогнозата увредени площи са засегнати основно от сняг, суша и вятър, по-малко от лед, градушка и наводнение.

Въз основа на посочените дейности планираните лесозащитни мероприятия за 2026 г. са:

– **Въздушно пръскане** с обща площ 2300 дка срещу борова процесия, като не се включват горите върху земеделски територии и гори около населени места и водоизточници заради наложени ограничения с цел опазване на пчели и водни ресурси. Пора-

ди медико-санитарното значение на боровата процесия Националната комисия по лесозащита (НКЛЗ) дискутира необходимостта от контрол на вида и в градска среда, която се превръща в огнище за разпространение.

– **Наземна химична борба** на обща площ от 7308 дка, която включва мероприятия срещу насекоми в тополовите насаждения (5608 дка); срещу плевелна и паразитна растителност (866 дка) и в разсадници (834 дка). В прогнозата за 2026 г. (таблица 1) мероприятията в горски разсадници намаляват, но третирането в тополовите култури е два пъти повече.

– **Механична борба** на обща площ 2587 дка, т.е. по-малко от предходната година. Предвидената механична борба срещу боровата процесия намалява от 1815 дка през 2025 г. на 685 дка през настоящата година. НКЛЗ посочи като изключително ефикасен метод събирането на гъсеници по пътя им за какавидиране в почвата. Срещу стъблени вредители и съхнене в тополите ще бъде проведена механична борба върху 1339 дка, срещу дивеч – 353 дка, а в горски разсадници – 210 декара.

– **Санитарни и принудителни сечи** на обща площ 137 430 дка, от които 64 % са в иглолистни гори и 36 % – в широколистни гори. Сечите в широколистни гори (основно букови, дъбови и тополови насаждения) се увеличават двойно спрямо същите в прогнозата за 2025 година. Увеличаване има и в прогнозираните сечи след увреждане от корояди на иглолистни видове и опожарени гори.

Съпоставката на лесопатологичните прогнози за 2025 и 2026 г. показва увеличаване в площта на засегнатите широколистни гори от болести и съхнене, което води до над 4.5 пъти повече предвидени мероприятия в тях (таблица 2).

Анализите на лесозащитните станции, допълнени с различните климатични модели, показват, че съхненето в иглолистните култури и в широколистните гори ще продължава и през настоящата година. Експертите по лесозащита предвиждат периодични работни срещи за обмяна на опит по мониторинга и търсене на решения за контрола на увреждащите биотични фактори в горите.

Таблица 2

Съпоставка на засегнати и предвидени с мероприятия площи в прогнозата за 2025 и 2026 г. по класификация на повреда

Повреди	2024 г. Засегната площ, дка	2025 г. Засегната площ, дка	Измене- ние, %	2025 г. Предвидени мероприятия, дка	2026 г. Предвидени мероприятия, дка	Измене- ние %
Насекомни вредители по иглолистни	208 025	63 219	70 ▼	20 695	14 482	30 ▼
в т.ч.: корояди	20 090	13 236*	34 ▼	8554	11 497	34 ▲
Болести и съхнене по иглолистни	129 966	73 699	43 ▼	90 050	54 087	40 ▼
Насекомни вредители по широколистни	40 800	31 589	23 ▼	3914	7352	88 ▲
Болести и съхнене по широколистни	19 939	54 183	172 ▲	8948	41 147	460 ▲
Абиотични фактори	177 339	40 272	77 ▼	69 626	30 294	56 ▼
Други причини	3635	3211	12 ▼	2531	2263	11 ▼
Всичко	579 704	266 173	54 ▼	195 764	149 625	24 ▼

* Забележка: През 2025 г. сигнализираните увреждания от корояди със степен на нападение до 10 % са повече спрямо 2024 г., а те не се включват в прогнозите

Легенда: ▲ – увеличава се ▼ – намалява